

УДК 323.21:330.5:334.012.82(477)

В. Пасічник

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Визначено роль громадянського суспільства як чинника забезпечення національної безпеки. Проаналізовано основні перешкоди розвитку громадянського суспільства в Україні. Розглянуто духовну кризу українського суспільства та роль громадських ініціатив в її подоланні. Розкрито роль духовного виміру української національної ідеї в духовному оздоровленні та розвитку громадянського суспільства.

Ключові слова: національна безпека, громадянське суспільство, громадські ініціативи, духовна криза, національна ідея, українська національна ідея.

На сьогодні однією з основних проблем забезпечення національної безпеки України є існування гострого конфлікту інтересів між владою та народом. У 2004 р. цей конфлікт вилився у “помаранчеву революцію”. Однак існуючий громадянський конфлікт так і не вдалося вирішити. Окрім того, протиріччя в українському суспільстві з кожним роком все більше наростають. Поступово в суспільстві визріває революційна ситуація, що може призвести до нової революції, яка, на відміну від 2004 р., тепер здатна набути ознак насильницької. Щоб на належному рівні забезпечити національну безпеку і спрямувати Україну на мирний, еволюційний і поступальний шлях, необхідно сприяти розвитку громадянського суспільства за допомогою звернення до української національної ідеї, яка б консолідувала владу і народ та зняла б існуючий конфлікт інтересів.

Дослідження громадянського суспільства на Заході здійснювали Дж. Лок, Ж. Руссо, Т. Пейн, Дж. Медісон, А. Токвіль, Г. Гегель, Ю. Гамберс, Д. Коген, Е. Арато, Д. Кін, Е. Алнер, М. Вольцер, Е. Шилз, Д. Александер, Р. Патнема, Н. Розенблом та інші. В Україні цю тему розробляли П. Орлик, М. Костомаров, М. Драгоманов, В. Антонович, І. Франко, М. Грушевський, Б. Кістяківський, В. Липинський, М. Шаповал, А. Шептицький, А. Колодій, О. Корнієвський, М. Розумний, І. та Я. Паськи, М. Мариневич, А. Єромлаєв, А. Крансосільська, Д. Горелов, Г. Палій, Н. Пеліванова, Т. Возняк, М. Лациба, Т. Плахтій та інші. Ми пропонуємо свій підхід, розглядаючи національну ідею як важливий чинник розвитку і духовного оздоровлення громадянського суспільства, що сприятиме забезпеченню національної безпеки України.

Мета статті полягає у виявленні перешкод розвитку громадянського суспільства в Україні, що становить собою загрозу національній безпеці України, а також з’ясуванні ролі української національної ідеї та громадських ініціатив у його побудові.

Національна безпека України безпосередньо залежить від міри розвиненості самоорганізації громадянського суспільства, оскільки за таких умов відбувається врахування інтересів та цінностей членів громадянського суспільства, серед них також етнічних інтересів у формулюванні політичною елітою національного ідеалу, національних інтересів і національної стратегії. Однак в Україні панівна еліта, керуючись корпоративними інтересами, дуже часто ігнорує інтереси громадського суспільства. Така позиція владної еліти також перешкоджає процесам українського націєтворення в постіндустріальну епоху. У суспільстві не забезпечуються потреби та інтереси його

громадян, накопичуються проблеми, внаслідок чого зростає невдоволення та напруженість у суспільстві. На цій основі можуть виникати конфлікти в суспільстві, які становлять загрозу його стійкості та стабільності, що є стратегічним національним інтересом України.

Таке відбувається тому, що ігнорується чинник української національної ідеї як чинник консолідації суспільства. Це негативно впливає на процеси націо- та державобудівництва, гальмує розвиток громадянського суспільства в Україні. Політичну владу фактично намагались узурпувати замкнуті олігархічні клани, що формувалися за регіональною ознакою з тісними міжособовими, родинними і земляцькими зв'язками, де тісно переплітаються тіньовий бізнес і тіньова політика, що мають тісні зв'язки з кримінальним світом або перетинаються з їх діяльністю. Розвиток місцевої економіки і вільного підприємництва стримується відсутністю умов, які активізували й мобілізували б ресурси на місцевому рівні, а також відсутністю структур, які підтримували б місцеві ініціативи та бізнес. В Україні регіоналізація проходить у формі певної “феодалізації” із розподілом сфер монопольного впливу з переважаанням тіньової економіки і тіньової політики. У таких умовах не може розвинутиись громадянське суспільство, оскільки вплив громадян, партій і громадських організацій на політичний процес номінальний.

В Україні існують багато політичних партій, однак реальними учасниками політичного процесу стають лише ті партії, які фінансують певні олігархічні клани, оскільки для того, щоб перемагати у виборчих перегонках, необхідні значні матеріальні, зокрема фінансові, ресурси. Ці ресурси потрібні, щоб утримувати партійні структури, здійснювати політичну діяльність на професійній основі, виходити на телебачення, радіо, друкувати агітацію, проводити певні заходи, щоб привернути на свою сторону виборців. А ці ресурси в Україні монополізувала олігархія, яка фінансує лише певні політичні сили, щоб провести в парламент та до інших органів державної влади своїх ставлеників. Для цього створюються різні партійні бізнес-проекти, під якийсь популярний на той час бренд якогось перспективного політика чи партії, який заручається підтримкою відповідних олігархічних кланів і бере перед ними відповідні політичні та фінансові зобов'язання. Прийшовши до влади, така партія чи політики врешті-решт реалізує не інтереси виборців, що його обрали, не національні інтереси країни, а інтереси олігархічних кланів, які профінансували їх прихід до влади. Як наслідок, після кожних таких виборів відбувається розчарування народу, виборців. Влада міняється місцями з опозицією, однак сама ситуація в країні від цього не змінюється на краще.

Таким чином, через політичну незрілість населення, їх дезорієнтацію в умовах системної кризи суспільства, нездатність національної еліти по-новому осмислити існуючі реалії і вийти за межі звичних стереотипів (капіталізм-соціалізм, комунізм-націоналізм тощо), панівні позиції в країні надалі займають олігархічні клани, які накопичили свої капітали здебільшого шляхом позаекономічного перерозподілу національного багатства, передусім державного бюджету.

Отже, в Україні сформувалась суспільна система, в якій відбувається деградація продуктивних сил, а панування правлячої еліти набуває ознак паразитування над громадянським суспільством. Американський експерт Ш. Гаретт зазначає, що “численні місцеві, родинні, сусідські структури, що існують на Заході, фактично доповнюють державу. Вони працюють в ній” [1]. В Україні ці структури відгородженні від держави, оскільки панування олігархії гальмує процеси становлення модерної української нації. Про відсутність сконсолідованої нації свідчить “не органічний зв'язок між місцевими

городами та державними інститутами, а їх цинічна взаємодія” [2]. Одночасно Ш. Гаретт спостерігає відсутність органічної сконсолідованої самої панівної еліти в Україні, постійне взаємне поборювання різних угруповань та кланів, що набуває гіпертрофованих і навіть абсурдних форм: “Ваша система – непередбачувана, її важко зрозуміти. У цій системі після того, як ви знайшли чиновника, який має стати партнером, виявляється, що існує чиновник, який намагається зруйнувати ваше партнерство” [3]. Такі процеси продукує панівна еліта, тому національна ідея не стала тією основою, яка консолідує населення території у націю як певну органічну цілісність.

Пострадянська еліта (колишня номенклатура) в Україні, що була вихована на засадах російської ідеї (у її радянській формі) й абсолютизувала роль держави в суспільному житті та принижувала роль і значення громадянського суспільства, перехопила гасла про утворення Української держави для легітимізації своєї влади в нових історичних умовах, надаючи їм власне трактування, виокремлюючи з ідеї державності національний зміст. Унаслідок цього в Україні “будується абсолютно безперспективна модель державного капіталізму, – зазначає Т. Возняк, – опертого на адміністративний ресурс та забезпечену владою монополію” [4]. Тобто політична еліта в процесах державотворення більше ґрунтувалася на цінностях та ідеалах російської національної ідеї, ніж української, про що свідчить існування практично російськомовного бізнесу, російськомовного війська, російськомовних медіа, російськомовної влади.

Копіюючи Росію, яка використовує західний досвід для модернізації своєї імперської системи, на сьогодні українська пострадянська еліта запозичує із Заходу не позитивний досвід для втілення в життя українського етико-гуманістичного ідеалу (права людини, політична і економічна свобода, плюралістична демократія, ринкова економіка, що передусім зорієнтована на задоволення потреб пересічних громадян тощо), а саме ті елементи ліберального капіталізму, які цьому ідеалові суперечать. Зокрема, після розпаду Радянського Союзу політичні клани в Україні спрямували свої зусилля, найперше, на накопичення первісних капіталів через “надання пріоритетного доступу “своїм” комерційним структурам до пільгових кредитів з державного бюджету, фінансових махінацій, трастової епопеї, лобіювання потрібних людей на “прибуткові” посади в державі використання різниці між внутрішніми та зовнішніми цінами в сфері експортно-імпорتنих операцій, масовий вивіз грошей за кордон з метою уникнення оподаткування” [5]. Отриманий капітал скеровувався на приватизацію перспективних підприємств, що часто здійснювалось при оперті на “адміністративний ресурс”. Це змушувало клани інституціоналізуватися у формі партій і використовувати технології лобіювання для ухвалення вигідних для себе державних рішень, часто всупереч українським національним інтересам. Для реалізації особистих та власних корпоративних інтересів клани добивались вигідних для себе призначень керівників обласних, міських та районних адміністрацій. Тому характерною ознакою української суспільної системи, як слушно зауважує І. Сікора, стала “кадрова політика, що ґрунтується на принципах особистої відданості, а не професіоналізмові, патріотизмові та порядності державного службовця” [6]. Володіючи фінансовим та адміністративним ресурсами, клани домагались послаблення громадського контролю за процесом лобіювання своїх інтересів, а тому робили спробу контролювати ЗМІ. Оприлюднення інформації, що стосується протиправних дій впливових осіб, можуть викликати серйозні проблем і у відповідного ЗМІ, і в окремих незалежних журналістів. Як наслідок, відбувається обмеження свободи слова, виникають загрози втрати незалежності

українських ЗМІ. У таких умовах окремі особи мають більший вплив у державі, ніж закони та державні й суспільні інституції. Закони безкарно порушують, вони не виконують своєї регулятивної функції у суспільстві. Демократичні політичні інститути (парламент, органи місцевого самоуправління, судова влада) втрачають вплив на політичні процеси в Україні та легітимність в очах власного населення, оскільки всі важливі рішення тут ухвалюють кулуарно. Це створює ґрунт для поширення корупції. На сьогодні українська суспільна система несумісна із західними моделями демократії, тому вона об'єктивно тяжіє до Росії, у якій відбуваються подібні процеси.

За умов панування олігархії «рішення, які суперечать національним, але відповідають клановим інтересам, є «нормальною» практикою функціонування українського суспільства і економіки» [7]. Трапляються випадки, коли корпоративні інтереси збігаються з національними, однак у нерозвинутому громадянському суспільстві ці збіги половинчасті, обмежені за своєю суттю. Часто корпоративні інтереси бізнесу суперечать національним інтересам, – зрусифікований бізнес байдужий до української ідеї або прихильний до російської ідеї. Наприклад, панівна еліта в Україні тривалий час опиралася впровадженню енергозбе-рігаючих технологій, що перекило б джерело прибутків найбагатших людей країни [8]. Ігнорування української ідеї в економічній сфері призвело до утвердження в Україні «самоїдського» типу економіки, яка втрачає свій виробничий потенціал, постачаючи сировину за демпінговими цінами, і купуючи енергоносії за світовими цінами. Ця еліта гальмує модернізацію України, оскільки «після опанування «командними висотами», створення різних офшорних механізмів нова українська «меритократія» була матеріально не зацікавлена в радикальній зміні ситуації, що могло призвести до небажаного для неї перерозподілу пирога національного доходу і відповідно ресурсу влади, – стверджують Е. Афонін, О. Бандурка і А. Мартинов. – Тому зусилля спрямовані на збереження статусу-кво і на розвиток «базових галузей» національної економіки, що, власне кажучи, стягають ренту з усього населення України» [9]. Це загалом створює загрозу національній безпеці і суверенітету України.

Окрім вищезазначеного, якщо бути об'єктивним, в Україні тотальна корупція охопила не лише органи державної влади, а й українське суспільство. Корупцією уражені навчальні та медичні заклади, економічна сфера та сфера культури, шоу-бізнесу тощо. Здебільшого між громадянами України не існує належної довіри один до одного, відсутня необхідна солідарність та компліментарність, спостерігається прагнення нажитися один за рахунок іншого. Українське суспільство нагадує дуже хворий організм, у якому ледь-ледь жевріє життя, а його клітини (особи), щоб вижити, в силу енергетичного дефіциту намагаються відібрати життєву енергію один у одного. Вижити таке суспільство і держава у сучасних постіндустріальних умовах просто не здатне.

Основна проблема України, що перешкоджає також розвитку громадянського суспільства, полягає у глибокій моральній та духовній кризі. Унаслідок морального релятивізму та бездуховності, утвердження в суспільстві культу збагачення (мамони, золотого тельця), політична боротьба набуває особливо цинічного і водночас безкомпромісного спрямування. Політичні сили змінюються при владі, однак діють приблизно однаково. Вони обіцяють своїм виборцям змінити ситуацію на краще і провести для цього необхідні реформи, однак прийшовши до влади, про свої обіцянки, як правило, забувають. Беручи непросту ситуацію в країні, свій внесок у подолання духовної, політичної та економічної кризи українського суспільства можуть зробити окремі громадські ініціативи. Особливо важливу роль тут можуть відіграти громадські

ініціативи християнських церков та громадських організацій, оскільки християнство є домінуючою релігією в Україні, а Церква користується найбільшою довірою в населення серед усіх суспільних інститутів.

Спочатку з ініціативами щодо подолання духовної кризи та оздоровлення українського суспільства стали виступати християнські громадські організації. Так, наприклад, громадська організація “Християнська Україна” виступила з ініціативою “Православні, католики та протестанти за духовність, моральність та законність в Україні”, провівши протягом 2010–2011 рр. по всій Україні серію круглих столів. З нагоди 20-річчя референдуму щодо підтримки народом Акту про державну незалежність України 1 грудня 2011 р. тепер вже три найбільші християнські конфесії Українська православна церква, Українська православна церква (Київський патріархат) та Українська греко-католицька церква – виступили із зверненням до українського суспільства. У ньому зазначалося, що основною проблемою українського суспільства є глибока духовна криза, яка роз’їдає українське суспільство, оскільки у ньому укорінилися переконання, що багатство і матеріальні речі є ідеалом та сенсом життя: “Але матеріальне багатство при духовній убогості завжди породжує в людині гедонізм (гонитву за насолодами) та егоїзм (самолюбство), які призводять до корупції, тобто руйнування, у всіх сферах життя – державній, політичній, суспільній та особистій... Без духовного фундаменту будь-які реформи та зміни залишаться безплідним замкненим колом, у якому суспільство блукає вже не один рік” [10]. А також Церкви закликали народ до духовного оновлення: “Ми закликаємо всіх людей доброї волі – незалежно від релігійної, національної, політичної приналежності – засвідчити соборність, розкрити духовний потенціал, даний Богом нашому народу, та утвердити в суспільстві принципи любові, справедливості й взаємодопомоги” [11]. І лише з подоланням духовної кризи можна вирішити всі інші існуючі суспільні проблеми.

На це Звернення відгукнулися одинадцятьо шанованих та знаних серед інтелігенції, релігійних, наукових, культурних та громадських діячів: В. Брюховецький, Б. Гаврилишин, С. Глузман, В. Горбулін, кардинал Любомир Гузар, І. Дзюба, М. Маринюк, М. Попович, Є. Сверстюк, В. Скурятівський, І. Юхновський. Вони підписали Декларацію, в якій заявили про об’єднання своїх зусиль задля духовного відродження українського суспільства, започаткувавши Національний круглий стіл, який має стати новим суспільним інститутом вираження суверенної волі громадянського суспільства, до роботи якого запросили всіх людей доброї волі [12]. Ці діячі започаткували Всеукраїнську громадську ініціативу “1 Грудня”, яка взяла на себе важку роботу щодо проведення в Україні серії круглих столів в усіх регіонах, щоб оговорити ситуацію в країні та намітити шляхи подолання духовної, політичної та економічної кризи українського суспільства. Так, у Львові 21 вересня 2012 р. відбувся Регіональний Круглий стіл, який прийняв Резолюцію, де було намічено першочергові кроки щодо реформування українського суспільства в суспільно-політичній, економічній, освітній та духовній сфері. Особливий наголос було зроблено на подолання духовної кризи, а саме: *“Готувати рух духовного оновлення суспільства й самого себе, тобто утверджувати духовну альтернативу всьому, що руйнує наш духовний світ: а) нас схиляють зраджувати – ми будемо вірними своїм ідеалам; б) нас змушують продаватися – ми станемо непідкупними; в) нас привчають брехати й халтурити – ми будемо відповідальними; г) нас штовхають до ворожнечі – ми шукатимемо порозуміння; д) нас переконують: “Нічого не вийде” – ми ж у відповідь: “Візьми і зроби!”*. *Ми маємо постійно навчатись, вдосконалюватись і змінюватись. Ми починаємо з найпростіших гасел нашого буття:*

бережімо чистоту обійстя, чистоту робочого місця, чистоту міжлюдських відносин, чистоту помислів і душі” [13].

Для того, щоб Всеукраїнську громадську ініціативу “1 Грудня” підтримав український народ, необхідно звернутися до духовного виміру української національної ідеї, яка апелює до глибинних архетипів національної свідомості. Це дасть змогу вивести цю ініціативу, яка зародилася в середовищі української інтелігенції, на більш широкий загальнонаціональний загал, підключаючи до процесу духовного оновлення українського суспільства усі верстви українського народу.

Зміст української національної ідеї полягає у *боротьбі за власну землю з метою утворення на ній своєї держави, яка передбачає побудову спільноти вільних людей та християнську духовну цивілізацію*, що відокремили себе від світу для служіння Богові та виконання Його волі. Українська ідея націлює на утвердження такої суспільної моделі, що ґрунтується на християнських принципах любові, духовній (у християнському розумінні), економічній та політичній свободі, а також подоланні відчуження людини від Бога, суспільства, праці та від своєї людської сутності. Йдеться про демократизацію не лише політичної, а усіх сфер суспільства, утвердження реального народовладдя, розвитку громадянського суспільства, а також реалізацію етико-гуманістичного ідеалу українського народу: наслідування Ісуса Христа – як ідеалу досконалої людини та утвердження Нового Єрусалиму – як ідеалу досконалого суспільства, що виступає синонімом Царства Божого (що виразилось в тезі “Київ – другий Єрусалим”).

Відповідно до геополітичного положення країни та української національної ідеї *стратегічною метою* України є реалізація духовного і геополітичного проєкту “Київ – Новий Єрусалим”, який спрямований на побудову духовної цивілізації та втілення в життя християнського есхатологічного сценарію. Цей сценарій передбачає формування національної ідентичності України як суспільства, яке ґрунтується на засадах християнської етики, для якого національним ідеалом виступає Новий Єрусалим, що в Біблії є символом Царства Божого.

Так, М. Костомаров свого часу пророче писав: “Бо голос України не затих. І встане Україна з своєї могили і знову озветься до всіх братів своїх Слав’ян, і почують крик її, і встане Слав’янщина... Тоді скажуть *всі язики*, показуючи рукою на те *місто*, де на карті буде намальована Україна: “Ото камень, него же берегоша зиждущі, бо бисть во главу угла” (“Камінь, що його занедбали будівничі, той наріжним став каменем”) [14]. Конкретизацію цієї ідеї можна знайти в Біблії, де йдеться про Новий Єрусалим: “*І місто* не має потреби ні в сонці, ні в місяці, щоб у ньому світили, – бо слава Божа його освітила, а світильник для нього Агнець. І народи ходитимуть у світлі його, а земні царі принесуть свою славу до нього. А брами його зачиняться не будуть удень, бо ночі там не буде. І принесуть до нього славу й честь народів. І не ввійде до нього нічого нечисте, ані той, хто чинить гидоту й неправду, але тільки ті, хто записаний у книзі життя Агнця” (Об’явлення 21-22-27). Біблійний Новий Єрусалим став національним ідеалом українського народу, про що свідчать уподібнення в українській національній свідомості Києва Новому Єрусалиму. Якщо провести паралелі між згаданим текстом Біблії про новий Єрусалим та текстом з “Повісті времяних літ” про благословення апостолом Андрієм київських гір, можна простежити тотожність їхнього змісту: „А на другий день уставши, сказав він (апостол Андрій. – В. П) ученикам своїм, які були з ним: “Бачите ви гори сі? Так от, на сих горах *возсіяє благодать Божя*, і буде *город великий*, і церков багато *воздвигне Бог*”. І зійшов він на гори сі, і благословив їх, і поставив хреста. І,

поклонившись Богу, він спустився з гори сеї, де опісля постав Київ” [15]. Тобто в княжі часи було висунуто ідеї, які обґрунтовують роль Києва як *матері* руських міст, відповідно до яких Київ трактували як другий Єрусалим, оскільки “вишній Єрусалим” також трактували як “*матір* всім нам” (Галатам 4:26). Зокрема, в давньоруській пам’ятці “Єрусалимській бесіді” згадано про Київ: “Буде на Русі місто Єрусалим начальний, у цьому місті буде соборна і апостольська Церква Софії Премудрості Божої” [16]. Осмислення ролі Києва як другого Єрусалиму закріпилось в українській релігійній свідомості, про це свідчить “Заповіт” патріарха Греко-католицької церкви Й. Сліпого, який, перефразовуючи слова з Літургії “Святися, святися, Новий Єрусалиме!”, стверджував “Світися, світися” наш Єрусалиме, і востанеш у древній славі твоєї” [17]. Ці релігійні уявлення мали також вплив і на розвиток української політичної свідомості. Наприклад, В. Липинський у своїй державницькій концепції стверджував, що історичне завдання України полягає в тому, щоб стати синтезатором західних та греко-візантійських культур, що започаткувало б нову історичну місію на Сході Європи і забезпечило б щасливіше життя не лише для себе, але й для всіх сусідніх народів [18].

Під час цього візиту глави держави Ватикан Папа Римський Іван Павло II наголосив про особливе місце Києва (і України) в духовній історії людства, і зробив відповідну заяву про роль Києва як “нового Єрусалиму” з огляду на його внесок у християнізацію світу: “...Дніпро став майже “Йорданом України”, а столиця *Київ* – “*Новим Єрусалимом*”, *матір’ю* слов’янського християнства Східної Європи” [19]. Визнання Папою ролі Києва у світі як “Нового Єрусалиму”, тобто окремого духовного центру, свідчить, що формула “Київ – другий Єрусалим” має справді глибинний духовний, а також геополітичний зміст. Одночасно на роль Києва як духовного центру та Другого Єрусалиму наголосувє також Митрополит Української православної церкви Володимир (Сабодан), вказуючи, що теорії про Київ як “новий” або “другий” Єрусалим налічують дев’ятсот років: “Минають століття, змінюються стиль та мова, але “київська ідея” незмінно сполучає град-Київ з трансцендентним досвідом, проголошуючи його “нашим небом”, “Небесним Єрусалимом” або містом, взятим на небо” [20].

Однак, щоб цей давній національний ідеал українського народу втілити в життя, необхідно провести системні зміни в політичній, економічній та культурній сферах України, яким має передувати загальнонаціональне духовне пробудження та оновлення українського суспільства. До цього закликає, зокрема, один із ініціаторів Всеукраїнської ініціативи “1 Грудня” М. Маринович: “Нам потрібен масовий рух духовної непокори, а якщо висловитися позитивно – *рух духовного оновлення* (аджорнаменто)” [21]. Щоб правильно зрозуміти цей заклик, на нашу думку, необхідно звернутися до слів апостола Якова: “Тож підкоріться Богові та спротивляйтесь дияволу, то й утече він від вас” (Якова 4:7). Рух духовного оновлення – це, передусім, об’єднання зусиль православних, католиків, протестантів та усіх людей доброї волі задля утвердження духовності, моральності та законності в Україні. А об’єднанню християн традиційних та протестантських конфесій може передувати і сприяти нова реформація, гаслом якої може послужити істинне поклоніння Богові в “Дусі та Істині”, на чому наполягав Ісус Христос (Івана 4:23). Це поклоніння означатиме:

– верховенство Бога Отця (Яхве – Єгови), завіт або союз з Божим Сином (Ісусом Христом) та примат Духа Святого;

– усвідомлення своєї гріховності і розуміння того, що без Спасителя Ісуса Христа людина і народ не здатні визволитися своїми силами від існуючого соціального та національного гніту, основою якого завжди є духовне рабство гріха і смерті;

- покаяння в своїх гріхах і їх виправлення;
- визнання Ісуса Христа своїм Господом і Спасителем;
- прийняття через віру в Христа завдаток Духа Святого і друге духовне народження людини;
- освячення і очищення від гріхів через стягання Духа Святого (не ображати Дух Святий, який живе у віруючій людині, своїми гріхами або Його ігноруванням, не вгашати Духа Святого своїм непослухом, ходити за Духом Святим, а не своєю плоттю, жити і діяти під керівництвом (веденням) Духа Святого, сповнятися Духом Святим і накопичувати Його за допомогою молитви, посту, милостині, вивчення Біблії, служіння Богові тощо, приводячи свої індивідуальне і суспільне буття відповідно до Божої Волі);
- духовне зростання людини шляхом преображення й вдосконалення її характеру, вивчення і застосування Слова Божого (Біблії), а також “вирощування” й проявлення через себе плодів Духа (любов, радість, мир, віру, здержливість, лагідність, терпеливість тощо) та ефективне використання наданих людині дарів Духа Святого;
- консолідація всіх дітей Божих, народжених від Духа Святого, незважаючи на існуючі конфесійні поділи, християнська інтеграція на засадах поклонінню Богу в “Дусі та Істині”, співробітництво і об’єднання зусиль існуючих християнських конфесій з метою поширення християнства та розбудови Царства Божого.

Висновки

Україна переживає значну духовну кризу, що перешкоджає формуванню в ній громадянського суспільства і підриває її національну безпеку. Вихід із цієї кризи можливий шляхом звернення до духовного виміру української національної ідеї. Згідно з нею, національний ідеал українського народу можна сформулювати тезою “Київ – Другий (Новий) Єрусалим”. Акцент на м. Києві означає, що християнський ідеал “Новий Єрусалим” став українським національним ідеалом. Відповідно до українського національного ідеалу, метою стратегії національного розвитку України повинне стати досягнення Царства Божого, що передбачає здійснення системних трансформацій українського суспільства задля будівництва духовної цивілізації під керівництвом Духа Святого, коли Київ та Україна під Його дією преображається в Новий Єрусалим, тобто стають невід’ємною складовою Царства Божого. Важливим чинником реалізації цього ідеалу можуть стати громадські ініціативи, які, зокрема, започаткували християнські громадські організації, Звернення традиційних церков до українського суспільства та Декларація всеукраїнської ініціативної групи “1 Грудня”. Ці громадські ініціативи є потужним чинником формування громадянського суспільства в Україні і можуть послужити загальнонаціональному духовному пробудженню, оновленню та преображенню українського народу, а також забезпеченню на належному рівні його національної безпеки.

Література

1. Шерман Г. Виклики регіональної безпеки для України / Г. Шерман // Національна безпека і оборона [Текст]. — 2000. — № 7. — С. 20.
2. Там само. — С. 20.
3. Там само. — С. 20.
4. Возняк Т. “Проект Україна”. Підсумки десятиріччя / Т. Возняк // Ї [Текст]. — 2000. — № 18. — С. 77.
5. Сікора І. Національні інтереси України та лобістські технології бізнесу [Текст] / І. Сікора. — К. : Охорона праці, 2000. — С. 64.

6. Там само. — С. 66.
7. Там само. — С. 68.
8. Афонін Е. А. Велика розтока (глобальні проблеми сучасності: соціально-історичний аналіз) [Текст] / Е. А. Афонін, О. М. Бандурка, А. Ю. Мартинов. — К. : ПАРАПАН, 2002. — С. 95.
9. Там само. — С. 95.
10. Звернення традиційних Українських Церков до вірних та до всіх людей доброї волі [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://1-12.org.ua/zvernennya>.
11. Там само.
12. Декларація [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://1-12.org.ua/deklaratsiya>.
13. Резолюція Регіонального Круглого столу у Львові [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ji-magazine.lviv.ua/anons2012/Resolution_RKS.htm.
14. Костомаров М. Книга буття українського народу / М. Костомаров // Вивід прав України [Текст]. — Львів : [б. в.], 1991. — С. 58.
15. Літопис руський [Текст]. — К. : Дніпро, 1989. — С. 3.
16. Данилевский И. Н. Мог ли Киев быть Новым Иерусалимом / И. Н. Данилевский // Одисей. Человек в истории [Текст]. — М. : Наука, 1999. — С. 139.
17. Завіщення Блаженнішого Патріарха Йосифа // Твори Патріарха і Кардинала Йосифа [Текст]. — Рим : [б. в.], 1985. — Т. XIV. — С. 486.
18. Наконечний А. Р. Національна ідея як інтегративний чинник у суспільно-духовному житті України (друга половина XIX – перша половина XX століття) [Текст] : дис. ... канд. філософ. наук / А. Р. Наконечний. — Львів : [б. в.], 2001. — С. 149.
19. Візит добра і злагоди. Виступи та промови Президента України Леоніда Кучми і Глави Держави Ватикан Папи Римського Іоана Павла II під час візиту Святішого Отця в Україну 23 – 27 червня 2001 року [Текст]. — Львів : Світло і Тінь, 2001. — С. 47.
20. Митрополит Володимир. Пам'ять про Новий Єрусалим: Київська традиція [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://bogoslav-club.org.ua/?p=627>.
21. Маринович М. Тези вступної доповіді (профільна група № 3) на Регіональному круглому столі у м. Львові (21 вересня 2012 року) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ji-magazine.lviv.ua/anons2012/Krug_stil_21_09_gr3.htm.

V. Pasichnyk

DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY AS A FACTOR OF NATIONAL SECURITY PROVIDING IN UKRAINE

The role of civil society as a factor of national security providing is defined. The basic obstacles to the development of civil society in Ukraine are analysed. The spiritual crisis of Ukrainian society and role of public initiatives in their overcoming are considered. The role of the spiritual dimension of the Ukrainian national idea in the spiritual recovery and development of civil society are revealed.

Key words: national security, civil society, public initiatives, spiritual crisis, national idea, Ukrainian national idea.